

การศึกษานิเวศวิทยาและศักยภาพทางเศรษฐกิจของนกปรอดหัวโขน

Economic Potential of Red-whiskered Bulbul-*Pycnonotus jocosus*

บทคัดย่อ

นกปรอดหัวโขน เป็นนกที่มีรูปร่าง สีสันสวยงาม เสียงร้องมีท่วงทำนองไพเราะ เคยมีอยู่ชุกชุมทั่วทุกภาคของประเทศไทย แต่เนื่องจากการลดลงที่อยู่อาศัย และการล่าเพื่อนำมาเลี้ยงดูตามวัฒนธรรมของประชาชนในภาคใต้ของประเทศ รวมทั้งกระแสความนิยมเลี้ยงนกปรอดหัวโขนเพื่อนำมาแข่งขันชิงรางวัล ทำให้นกปรอดหัวโขนมีประชากรลดลงและเกือบไม่พบเห็นเลยบางภาคของประเทศ

นกปรอดหัวโขน เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองจำพวกนก และเป็นสัตว์ป่าชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ การล่า การค้า และการครอบครองโดยมิได้รับอนุญาตจะมีความผิดตามกฎหมาย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลศักยภาพด้านต่างๆ ของนกปรอดหัวโขนเพื่อนำมาใช้ในการจัดการนกปรอดหัวโขน โดยได้แบ่งการศึกษาเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ การศึกษาประชากรและการแพร่กระจายของนกปรอดหัวโขนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ทั่วประเทศ การศึกษานิเวศวิทยาวิทยาการสืบพันธุ์ของนกปรอดหัวโขน และการศึกษาศักยภาพการเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์ของนกปรอดหัวโขนในกรงเลี้ยง พบว่า นกปรอดหัวโขนยังคงพบได้ชุกชุมในพื้นที่อนุรักษ์ในภาคเหนือ ภาคตะวันตก และบางส่วนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่พบได้ไม่บ่อยทางภาคใต้ตอนบน รวมทั้งไม่พบเลยในจังหวัดใต้สุดของประเทศไทย สำหรับนิเวศวิทยาการสืบพันธุ์ของนกปรอดหัวโขนพบว่า ในช่วงฤดูผสมพันธุ์ประมาณเดือนพฤศจิกายน-พฤษภาคม จะแยกตัวออกจากฝูงใหญ่ หากินเป็นคู่ๆ ออกไข่ครั้งละ ๒-๓ ฟอง กกไข่ ๑๕-๑๘ วัน หลังออกจากไข่ ๑๗ วัน ลูกนกจะบินออกจากรัง

จากการศึกษาการเพาะขยายพันธุ์นกปรอดหัวโขนของประชาชนในภาคกลางและภาคใต้ของประเทศ พบว่า การเตรียมการด้านสถานที่ กรงเลี้ยง และอาหารสำหรับการเพาะเลี้ยง สามารถทำได้ง่าย ต้นทุนไม่สูง แม้มมีพื้นที่เพียงเล็กน้อย ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การเพาะพันธุ์ประสบผลสำเร็จ คือความพร้อมของพ่อ-แม่พันธุ์ และการดูแลเอาใจใส่ของผู้เลี้ยง

นกปรอดหัวโขน เป็นนกที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง เห็นได้จากความสามารถในการปรับตัวให้อยู่ในถิ่นที่อาศัยแบบต่างๆ แม้มพื้นที่ใกล้ที่อยู่อาศัยของมนุษย์ การกินอาหารได้หลากหลาย การเพาะขยายพันธุ์ได้ไม่ยาก มีผลผลิตสูง นกแต่ละคู่ให้ลูกนกหลายตัวต่อปี มีรูปร่าง สีสัน ท่วงท่าสวยงาม มีเสียงร้องที่ไพเราะ สามารถฝึกหัดการร้องได้ ศักยภาพเหล่านี้ทำให้นกปรอดหัวโขนเป็นที่ต้องการของตลาดในปัจจุบัน และคาดว่าจะเป็นที่นิยมไปอีกนาน การเพาะขยายพันธุ์ในกรงเลี้ยง เพื่อเพิ่มประชากรสำหรับทดแทนการล่าจากธรรมชาติโดยตรง จะช่วยอนุรักษ์นกชนิดนี้ไว้มิให้หมดไปจากธรรมชาติ

Abstract

The Red-whiskered Bulbul is the beautiful bird which is recognized by a perfect shape, beautiful color, and melodious calling sound. In the past, the bird was once commonly found throughout Thailand, however, habitat loss, captured for the pet as local culture especially in southern Thailand, and trend for keeping songbird contests are the primary causes of population decline and become rare for some regions of country.

The Red-whiskered Bulbul is on the list of protected species which is permitted to breed in captivity under the Wildlife Conservation and Protection Act. Therefore, hunting, trading, and possession without a permit are illegal under the act.

The study aimed to gather capability information and data needed of Red-whiskered Bulbul to support management planning which is divided into ๓ parts including population estimation and distribution in the protected areas across the country, breeding ecology, and the breeding capability of the captive population. The result of the study indicate that Red-whiskered Bulbul is abundant in the protected areas in the north, west, and in some parts of north-east, but it is scarce in the upper south and absent in lower south of Thailand. Furthermore, the study of breeding ecology reveals that the breeding season is spread out from November to May and usually occurs in pairs during this time. A clutch size is about ๒-๓ eggs and incubation period is usually ๑๕-๑๘ days. The young leave the nest after hatching for about ๑๗ days.

The study of captive propagation on Red-whiskered Bulbul of people in the middle and south of Thailand indicate that preparing the basic necessities include a place, cage, and food is simple, low cost, and can be operated within a small area. However, the critical key factors contributing to the success of program are the best qualitative parents and care requirements.

Based on the result, the Red-whiskered Bulbul has the potential economic benefits as the bird has the ability to adapt well to wide range of habitats even nearby residential area, wide diet range, easy to propagate, high reproductive rates, beautiful shape, color, manner, and calling sound. So, these abilities make this particular bulbul in the very high trade demand at present. Therefore, in order to reduce hunting pressure on natural population, the captive breeding program would safeguard this species to fight back against extinction in the wild.